

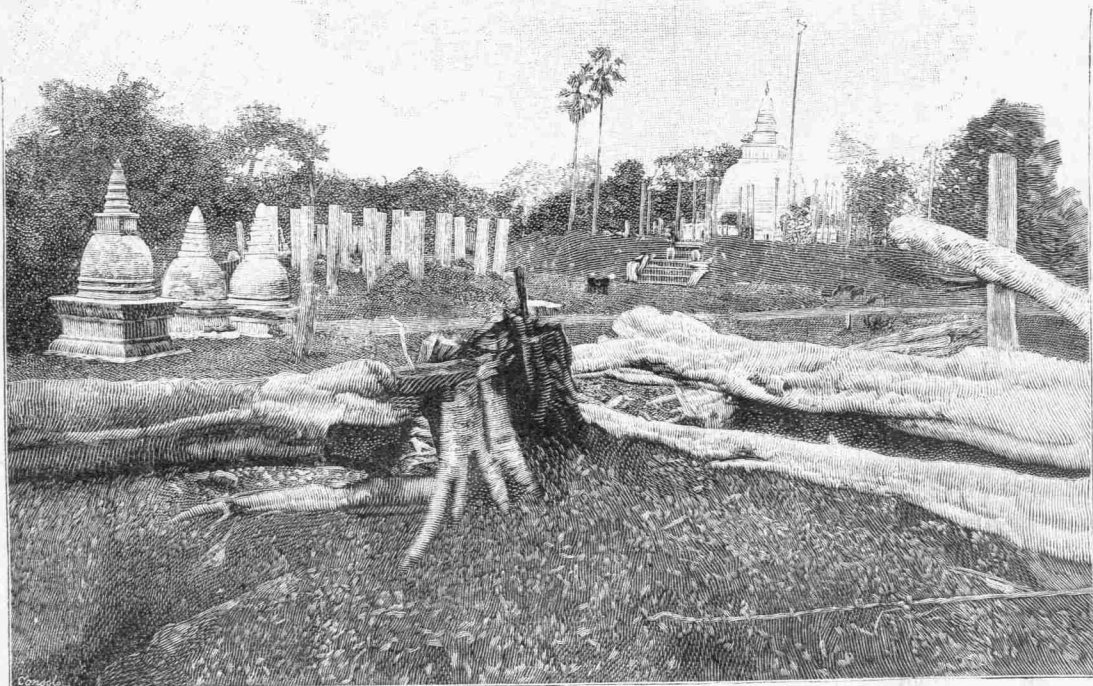
Σάν στριπτοῦν καλά τὰ φύλλα τὰ βάζουνε ἔς τὸ φοῦρνο καὶ τὰ ψήνουνε. Ἐδῶ εἶνε ὅλη ἡ τέχνη, νὰ μὴν παραψηθοῦν καὶ καοῦν, καὶ νὰ μὴ μείνουνε πάλι ὠμά, γιατί τότε γίνεται πικρὸ τὸ τσαΐ.

Τώρα ἐρχεται τὸ ξεδιάλεγμα. Ὅλα τὰ ψημένα φύλλα τὰ βάζουν σὲ μιὰ μηχανὴ μὲ πολὺ κοφτερὰ μαχαίρια, καὶ τὰ κόβουνε. Ὅλα αὐτὰ τὰ κομμένα φύλλα περνοῦν ἀπὸ 3—4 κόσκινα

τὸ ἓνα φιλωτέρο ἀπ' τὸ ἄλλο, καὶ φυσικὰ ἡ καλύτερη ποιότης εἶνε ἐκείνη ποὺ περνᾷ ἀπ' τὸ φιλωτέρο κόσκινο. Ἀπὸ καὶ τὸ παίρνουνε πάλι τὸ τσαΐ καὶ τὸ ζαναζεσταίνουνε ἔς ἓνα φοῦρνο, καὶ καθὼς ποῦ εἶνε ζεστὸ ζεστὸ τὸ χύνουνε ἔς τοὺς τενεκέδες, τὸ βουλλώνουνε, καὶ τὸ στέλνουνε ἔς τὴν Εὐρώπη.

Ἄλλο τίποτε παραζένο δὲν ἔχω νὰ σοῦ πῶ. Ἦλθχ ἴσια πίσω.»

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΓΑΛΙΩΤΗΣ.

Βουδδικοί ναὸς καὶ νεκροταφεῖον ἐν Κεϋλάνη.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΤΟΥ ΣΑΙΝΤ ΙΛΑΙΡ

Συνέχεια ἴδε σελ. 257.

Δ'.

Ἡ φιλολογικὴ ἐργασία τοῦ Σαιντ-Ἰλαίρ διαίρεται κυρίως εἰς δύο κλάδους, τὰ ἀρχαῖα γαλλικὰ καὶ τὰ νεώτερα ἑλληνικὰ. Τὰ δύο ταῦτα φαίνονται, κατὰ πρώτην ἔποψιν, ὅπως ἀντίθετα, καὶ ὅμως ἔχουν συνάφειαν τινα, καθόσον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα διέρχεται ἥδη περίοδον ὅχι κατὰ πάντα ἀνόμοιον τῆς περιόδου τὴν ὁποίαν διῆλθεν ἡ Γαλλικὴ, πρὸ τοῦ λάβη τὸν ὀριστικὸν τύπον τῆς, χάρις εἰς τοὺς ἐξόχους συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι τὴν ἐλάμπρυναν.

Οἱ φίλοι τοῦ μαρκησίου ἐξεπλάγησαν ἰδόντες αὐτὸν τρεπόμενον πρὸς τοιοῦτου εἶδους μελέτας. Τὸν ἐγνώριζον ὡς φιλομαθὴ καὶ φιλόπονον, ἀλλ' ἐπερίμενον νὰ τὸν ἰδῶσι μᾶλλον ἀσχολούμενον περὶ τὰς ὠραίας τέχνας, ἰδίως δὲ τὴν μουσικὴν, ἢ ἀφοσιούμενον εἰς φιλολογικὰ ἔργα. Νεώτατος

ἔτι εἶχε καταταχθῇ μεταξὺ τῶν ἐταίρων τοῦ «Ἀκαδημαϊκοῦ συλλόγου τῶν τέκνων τοῦ Ἀπόλλωνος». Τὸ σωματεῖον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς Γαλλίας, ἰδρυθὲν πρὸ ἐνὸς αἰῶνος καὶ ἡμίσεως. Τὰ μέλη του ὑποτίθενται λατρεύοντα τὰς Μούσας ἀπάσας, ἀλλὰ πρὸ πάντων περιλαμβάνει μουσικούς. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ μαρκήσιος δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἀδρανῶν μελῶν του. Πολύκις ἐπιφορτισθεὶς τὰ βάρη ἀξιωματῶν ὅχι ἀπλῶς τιμητικῶν, ἐξελέχθη καὶ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, εἰς πολλὰς δὲ τῶν δημοσίων αὐτοῦ συνελύσεων ἐξεφώνησε λόγους, ἐκάστοτε διὰ τοῦ τύπου δημοσιευθέντας. Κατὰ τὸ 1890 ἐδημοσίευσε τὴν μνησθεῖσαν ἥδη Ἐπιστολὴν του περὶ μουσικῆς πρὸς τὸν Ἀδόλφον Blanc ἐταῖρον καὶ τοῦτον τοῦ «ἀκαδημαϊκοῦ συλλόγου τῶν τέκνων τοῦ Ἀπόλλωνος».

Ἄλλ' ἐνῶ ἄφ' ἐνὸς ἐφαίνετο ἀφοσιούμενος εἰς τὴν μουσικὴν, ἐξέδιδεν ἄφ' ἐτέρου δημοσιεύματα μαρτυροῦντα τὰς τάσεις τοῦ πρὸς μελέτας διαφόρου εἶδους. Κατὰ τὸ 1861 ἐδημοσίευσεν εἰς Δουγκέρκην ὡς «μέλος τῆς Δουγκερικῆς ἐταιρείας» ἱστορικὸν δοκίμιον «περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Ἀμφιτρύωνος.» Κατὰ τὸ 1864 ἐξέδωκε ἐτέραν «Μελέτην περὶ τῶν Ὀλλανδῶν καὶ Φλαμανδῶν μυθογράφων, τῶν πρὸ τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος ἀκμασάντων». Κατὰ τὸ 1863 ἐδημοσίευσεν τὸ ἀνέκδοτον ἐτι κείμενον γαλλικοῦ ποιήματος τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος (le livre des cent Ballades), ἀφιερῶν αὐτὸν εἰς τὸν Λαμαρτίνον. Κατὰ τὸ 1871 ἐξέδωκεν ἄλλο κείμενον ἀνέκδοτον le *Traité d'Amphitryon et de Géta*. Αἱ δημοσιεύσεις αὗται ὑπεδείκνυν ἐκ τῶν προτέρων τὴν θέσιν τοῦ μαρκησίου ἐντὸς τοῦ Συλλόγου τῶν ἀρχαίων γαλλικῶν κειμένων. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν θεμελιωτῶν αὐτοῦ (1872), ἐχρημάτισε δὲ μέχρι τέλους ἐφορὸς του. Ἐντολῇ τοῦ συλλόγου τούτου ἀνέλαβε κατὰ τὸ 1876 τὴν ἐκδοσιν τῶν ἀπάντων τοῦ Eustache Deschamps, Γάλλου ποιητοῦ τῆς 14' ἑκατονταετηρίδος. Ὁ πρῶτος τόμος ἐδημοσιεύθη τὸ 1878, οἱ τρεῖς ἐπόμενοι κατὰ τὰ ἔτη 1880, 1882 καὶ 1884, ὁ δὲ πέμπτος τὸ 1887. Τὸ ἔργον δυσχερές καὶ μακρόν, ὁ δὲ ἐκδότης ὑπελόγιζεν ὅτι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀπητεῖτο ζωὴ δέκα εἰσέτι ἐτῶν. Ὁ ἕκτος τόμος, τὸν ὅποιον εἶχεν ἐτοιμάσει, δημοσιεύεται προσεχῶς μετὰ προοιμίου τοῦ Κου Gaston Paris, ὅστις θὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ μαρκησίου μετὰ κύρους τοῦ ὁποίου στερούμεθα ἐξ ὁλοκλήρου.

Εἰς τὴν βιογραφικὴν σημειώσιν του περὶ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Paulin Paris, τὴν προτασσομένην τοῦ τρίτου τόμου τῶν ἀπάντων τοῦ Deschamps, ὁ μαρκήσιος λέγει πῶς ἐκ τῶν παραδόσεων τοῦ λογίου ἐκείνου καθηγητοῦ παρωτρύνθη εἰς τὴν μελέτην τοῦ Γαλλικοῦ μεσαιῶνος καὶ πῶς, κατὰ παρακίνησιν τοῦ αὐτοῦ ἀπεφασίσει ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Deschamps ἐπὶ μόνῳ τῷ ὄρῳ ὅτι ὁ Paulin Paris ἀναδέχεται τὴν εὐθύνην τῆς ἐπιβλέψεως. «Τὸ βαρὺ τοῦτο ἔργον, προσθέτει, «τὸ ὅποιον μετὰ τοσαύτης προθυμίας ἐξετέλεσεν ἐνόςφ' ἐξῇ, παρέλαβεν ὁ Κος Gaston Paris «ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ τεθαστοῦ πατρός του «τὸ ἐξηκολούθησε δὲ μετ' ἀφοσιώσεως, διὰ τὴν «ὅποιαν μεγάλην ὀφείλουν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην οἱ ἀναγνώσται τοῦ Deschamps. Βαρὺ ἀπληθῶς καὶ δυσχερές ἔργον τὸ τῆς ὑπευθύνου ἐπιβλέψεως δημοσιεύματος τοσοῦτον ἐκτενοῦς καὶ «πολυπλόκου, ἀπαιτοῦντος γνώσεις ποικίλας καὶ «βαθείας, μάλιστα δὲ ὅτε ὁ ἐκδότης εἶναι φίλος «ἀπλοῦς τῶν γραμμάτων, στερούμενος τῶν «δικῶν γνώσεων τῶν μετὰ τοσοῦτων κόπων ἀποκτωμένων.»

Ἀπλοῦς φίλος τῶν γραμμάτων! Τὸν τίτλον

τούτον καὶ μόνον μετριοφρόνως παρεδέχετο. Φίλος τῶν γραμμάτων πεφωτισμένος, ἀπαύστως ἐπιδιώκων τὴν αὐξήσιν τῶν γνώσεών του, ἀκοίμητος τὴν ἔρευναν, ἀκάματος τὴν ἐργασίαν, ἀπηλλαγμένος πικρῆς κενοδοξίας, ὑπὸ μόνῃς ἐφλέγετο τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ ἀδιαλείπτως τὸν ποικίλον ὀρίζοντα τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ τέρψεων. Τὰ προσόντα ταῦτα συνδυαζόμενα πρὸς τὴν προσήθειαν τοῦ ἥθους, πρὸς τὸ ἥρεμον τῆς ψυχῆς, πρὸς τὸ εὐθυμον τοῦ χαρακτῆρος, ἐπέβαλλον τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἀποκαθίστων αὐτὸν περιζήτητον ἐν τῷ μέσῳ τῶν समाπειῶν ὧσων ἦτο μέλος· ἡ ἐταιρεία τῆς διπλωματικῆς ἱστορίας, ἡ ἐταιρεία τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας, ὁ ἱστορικὸς σύλλογος Saint Simon αἱ διάφοροι κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐταιρίαι τῶν ὁποίων ἦτο μέλος, ἔσπευσαν ἀλληλοδιαδόχως δι' ἐκδηλώσεων τιμῆς πρὸς τὴν μνήμην του νὰ διατρανώσωσιν ὅτι ἡ ἀπώλεια τοιοῦτου ἀνδρὸς δὲν ἀναπληροῦται εὐκόλως.

Ε'.

Ἐξ ὅλων τῶν ἐταιριῶν ὧσων ἦτο μέλος, ἡ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ θὰ αἰσθανθῇ πλείοτερον καὶ μακρότερον τὴν ἑλπιὴν του. Ὁ σύλλογος οὗτος ἦτο δευτέρα, τρόπον τινά, οἰκογένειά του. Καταταχθεὶς μετὰ τῶν πρώτων μελῶν του, παρεκτός τῆς ἐλληνομαθείας ἔφερεν ὡς ἐφόδιον τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπην, ἀγάπην ἣτις νύξῃσε καθόσον πλείοτερον ἐνεβάθυνεν εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ φιλελληνισμὸς οὗτος εὗρισκε στάδιον ἐνεργείας ἐντὸς τοῦ Συλλόγου, τοῦ ὁποίου τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνον τὸν Ἑλληνισμὸν ὁλόκληρον, ἐπεκτείνεται εἰς πάντα τὰ ζητήματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν φιλολογίαν, τὰς τέχνας καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ἡ περιέργεια τοῦ μαρκησίου ἐτραπή πρὸς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἐνῶ ἐτι ἐμαθήτευεν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἰδοὺ πῶς. Εἰς τῶν συμμαθητῶν του συνέπεσε ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἐκ Παρισίων εἰς Ἱεροσόλυμα περιοδεῖαν τοῦ Σατωδριάνδου. Μεταξὺ τῶν σημειώσεων τοῦ βιβλίου ὑπάρχει, τὸ κείμενον τοῦ συμβολαίου τοῦ πλοίαρχου ὅστις μετέφερεν εἰς Ἰόππην τὸν Γάλλον *μπεηζαδέρ*. Ἡ ἀναγνώσις του ἐσκανδαλίσεν τὸν μαθητὴν· αἱ λέξεις, καίτοι πλήρεις ἀνορθογραφίῶν, ἐφαίνοντο Ἑλληνικαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ τὰ Ἑλληνικὰ ἐκεῖνα δὲν ἦσαν ὡς τὰ τοῦ σχολείου. Διεκοίνωσε τὴν ἀνακαλυψὶν καὶ τὴν ἀπορίαν του εἰς τοὺς συμμαθητάς του, ὅλοι δὲ ὁμοῦ ἀπηύθυναν ἐρωτήσεις περὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς εἰς ἐνα τῶν καθηγητῶν, ὅστις ὁμῶς ὡμολόγησεν ὅτι οὐδέποτε ἤκουσέ τι περὶ αὐτῆς. Ἠρώτησαν δεύτερον καθηγητὴν, οὗτος δὲ μετέδωκεν εἰς τοὺς νεανίσκους συγκεχυμένης πληροφορίας περὶ διαλέκτου ἐχούσης σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν

καὶ λαλουμένης, ὡς φαίνεται, εἰσέτι ὑπὸ τῶν κοινοῦ τῆς χώρας. Μὴ ἱκανοποιηθέντες ἐκ τοιούτων διαφωτίσεων οἱ μαθηταὶ ἀπηυθύνθησαν εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς ἀνωτέρας τάξεως, ὅστις ἦτο ὁ ἐσχάτως ἀποθανὼν Κορ Glachant εἰς τῶν πρώην προέδρων τοῦ Συλλόγου τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ὁ Κορ Glachant ἐξήγησε τί ἐστὶ ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ, ὠμίλησε περὶ τῆς ἐθνικῆς προφορᾶς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπρότεινε εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ τὴν διδασκῶσι παρ' αὐτοῦ. Ἡ πρότασις ἐπευφημήθη, ἔκτοτε δὲ εἰς τὰς παραδόσεις ἐγένετο χρῆσις τῆς ἐθνικῆς προφορᾶς.

* Ἀξίον σημειώσεως ὅτι ὁ νῦν καθηγητὴς τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν Κορ Legrand, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν τοσαῦτα σπουδαῖα ἔργα περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν, ἤρχισε καὶ οὗτος ἐξετάζων τὰ περὶ τῆς γλώσσης ταύτης μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου συμβολαίου. Ἡ Ἑλλὰς εὐγνωμονεῖ πρὸς τὸν Σατωβριάνδον δι' ὅσας συμπαθείας ὑπὲρ αὐτῆς ἐξήγειρε διὰ τῆς περιοδείας του καὶ δι' ὅσα προσίμια προέταξεν εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐκδόσεις τοῦ βιβλίου του. Ἀλλὰ βεβαίως ὁ φιλέλλην συγγραφεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι ἐκ τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα μεγαλειτέρων εὐερεσιῶν του ἦτο καὶ ἡ καταχώρησις τοῦ ναυλωτικοῦ τοῦ Καπετὰν Δημήτρη μεταξὺ τῶν σημειώσεων του. Ἐδῶκεν οὕτως ἀφορμὴν ὅπως ἀποκτήσωμεν δύο τοῦλάχιστον ἐκ τῶν ἐπισημότερων ἐν Γαλλίᾳ ἀντιπροσώπων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γραμματολογίας.

Μετὰ τὸ πέραν τῶν νομικῶν σπουδῶν του ὁ μαρκήσιος ἤκουσε τὰ μαθήματα τοῦ Brunet de Presles εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, φιλία δὲ στενὴ συνέδεσε ταχέως τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν μαθητὴν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον ὡς πρὸς τὰς κλίσεις καὶ τὰ αἰσθήματα πλεῖστα σημεῖα συναφείας. Καθὼς ὁ Paulin Paris διὰ τὰ μεσαιωνικὰ γαλλικά, οὕτω καὶ ὁ Brunet de Presles διὰ τὰ νεώτερα Ἑλληνικά μετέδωκεν εἰς τὸν μαθητὴν του ὅχι μόνον τὴν γνῶσιν τῆς γλώσσης ἀλλὰ καὶ τὰ ἀκραιφνῆ φιλελληνικὰ αἰσθήματα.

Ἀναγινώσκων τις τὴν ὑπὸ τοῦ Σαιντ-Ἰλαίρ γραφεῖσαν βιογραφίαν τοῦ Brunet de Presles νομίζει ἐνίοτε ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ γραψάντος ὅσον καὶ περὶ τοῦ βιογραφουμένου. Οὗτος ἡγάπα τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὶ οὐδέποτε ἐπισκεφθεὶς αὐτήν, «τὴν ἐγνώριζεν ὁμῶς ἐκ τῶν βιβλίων ὅσον καὶ οἱ «Ἕλληνες αὐτοί. . . . ἀδιαλείπτως ἐνησχολεῖτο «περὶ αὐτῆς . . . ἡ οἰκία του ἦτο τὸ συνεντευκτῆριον τῶν εἰς Παρίσιους ἐρχομένων Ἑλλήνων. «ἐγνώριζον ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ εὕρωσιν ὑπὸ αὐτὴν στέγην του δεξιῶσιν εὐμενεστατὴν καὶ πρόθυμον ὑποστήριξιν» ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, ὁ Πρόξενος τῆς δημοκρατίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμ-

μάτων.» Δὲν ἀπεικονίζεται ἐνταῦθα ὁ Σαιντ-Ἰλαίρ αὐτὸς καὶ ἡ φιλόξενος οἰκία του;

«Ἐνθυμούμαι, ἐπιλέγει, ὅτι ἡμέραν τινα πληθεύον τῆς κατοικίας του συνήντησα Ἕλληνα πρεσβύτην, νεωστὶ ἐλθόντα εἰς Παρίσιους ἀγνοοῦντα δὲ τὴν Γαλλικὴν καὶ ἐρωτῶντα τοὺς διαβάτας ποῦ κατοικεῖ ὁ Κύριος Βρουνέτιος, τὸν ὁποῖον φυσικῶς τῷ λόγῳ ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ.» Δὲν λέγει ὁμῶς τὴν ἀπορίαν τοῦ Ἕλληνος ὅτε ἤκουσεν ὁμιλοῦντα τὴν γλῶσσάν του τὸν Παρίσιον πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκ τύχης ἀπηύθυνε τὴν ἐρώτησίν του. Ὁ πρεσβύτερος οὗτος, ὁ Κορ Ζάνος, ἦτο εἰς ἐκ τῶν πρώτων Ἑλλήνων τοὺς ὁποίους ἐγνώρισεν ὁ μαρκήσιος, ἐδίδασκε δὲ καὶ Ἑλληνικὰ εἰς τὴν μαρκησίαν ἡ σεβασμία Γαλλίς, συμμεριζομένη τὰς κλίσεις καὶ τὰς μελέτας τοῦ υἱοῦ της, ἠθέλησεν εἰς ἡλικίαν ἐξήκοντα καὶ πέντε ἔτων νὰ μάθῃ τὰ Ἑλληνικά· ἔμαθε δὲ ἀρκετὰ ὅπως ἀναγινώσκει καὶ ὅπως γράφῃ ἐνίοτε εἰς τὴν γλῶσσάν των πρὸς τοὺς Ἕλληνας φίλους της.

Ὁ Σαιντ-Ἰλαίρ διετέλεσε φίλος πάντοτε πιστός καὶ εὐκρινὴς τῆς Ἑλλάδος. Ἀνεγνώριζε τὰς ἐλλείψεις της ἀλλ' ἐξετίμα τὰς ἐνδελεχεῖς προσπάθειάς της ὅπως εἰσέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὸ σταθίον τῆς προόδου. Παρηκολούθει μετὰ συμπαθοῦς προσοχῆς τὴν διανοητικὴν καὶ ὕλικήν της ἀνάπτυξιν, συμμεριζόμενος τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν χαράς καὶ θλίψεις· «θεωρῶ τὴν Ἑλλάδα, μοῦ ἔγραφεν ὡς πατρίδα κοινὴν πάντων ὅσοι συνισθάνονται καὶ ἀγαποῦν τὸ καλόν» ἤλπιζε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ διαμείνῃ ἐπὶ πολὺ, ἐλέγμεν δὲ νὰ καταρθώσωμεν τοῦτο ὁμοῦ κατὰ τὸ προσεχές φθινόπωρον. Ἐπεριμένετο μετὰ χαρᾶς ὑπὸ τῶν φίλων του καὶ ἦσαν πάντες φίλοι του ἐκεῖ. «Ὅσοι δὲν τὸν ἐγνώριζον προσωπικῶς τὸν ἡγάπων δι' ὅσῃν ἀγάπην ἐπέδειξε πρὸς τὴν πατρίδα των. Οἱ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐικοσαετίαν μεταβάλλοντες εἰς Παρίσιους Ἕλληνες ἐθεώρουν ὡς καθήκον εὐάρεστον τὸ νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσιν. Οἱ νέοι σπουδασταὶ τὸν εὕρισκον πάντοτε πρόθυμον σύμβουλον, προστάτην καὶ φίλον.

Παρηκολούθει τὰς σπουδὰς καὶ τὰς προόδους των, χαίρων ὅποτε ἔβλεπε πραγματοποιούμενας τὰς καλὰς περὶ αὐτῶν ἐλπίδας του. Παρίστατο συχνάκις εἰς τὰς ἐξετάσεις τῶν ἀποκτώντων διδακτορικὸν εἰς Παρίσιους δίπλωμα, μετέβη εἰς Ἰταλίαν μόνον ὅπως παρευρεθῇ εἰς τὴν πρώτην παρυστάσιν τοῦ πρώτου μελοδράματος τοῦ φίλου του Σαμάρα, ὑπέσχετο δὲ νὰ μεταβῇ καὶ πάλιν τὸ ἔαρ τοῦτο εἰς Μιλάνον ὅπως ἴδῃ νέον του θρίαμβον. Ἀλλ' ὁ κατάλογος μακρὸς τῶν ὅσων συνεδέοντο πρὸς αὐτὸν διὰ τῶν δεσμῶν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης. Διὰ τοῦτο τὸν ἐπέγησεν ἡ Ἑλλὰς εὐκρινῶς, αἱ ἐφημερίδες ἀνῆγγειλαν τὸν θάνατόν του μετὰ λύπης ἀληθοῦς, εἰς δὲ τὴν βουλὴν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους, λησμονοῦν-

τες πρὸς στιγμὴν τὰς ἐριδὰς των, ἐξέφρασαν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐθνικὴν θλίψιν διὰ τὴν ἀπώλειαν φίλου τῆς Ἑλλάδος τοσοῦτον εὐσταθοῦς καὶ χρησίου.

Πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐπετηρίδες τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν περιλαμβάνουν εἴτε διατριβὴν τινὰ τοῦ Σαίντ-Ίλαίρ περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς φιλογραφίας, εἴτε βιογραφικὴν του σημειώσιν ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἐμνημονεύσαμεν ἤδη, εἴτε ἐπὶ τέλους λογοδοσίαν συγκεφαλαιούσαν τὰς ἐνιαυσίους ἐργασίας καὶ ἀπωλείας τοῦ Συλλόγου. Ἐκλεχθεὶς ἐξ ἀρχῆς ὡς μέλος τῆς ἐφορείας, καὶ ἐκλεγόμενος, κατ' ἐπανάληψιν ἐφ' ὅσον ὁ κανονισμὸς τὸ ἐπέτρεπεν ἀνηγορεύθη πρόεδρος κατὰ τὸ 1883. Μέλος τῶν πλείστων ἐπιτροπῶν τοῦ Συλλόγου, εἰργάζετο ὑπὲρ αὐτοῦ μετ' ἐπιμελείας, δραστηριότητος καὶ ζήλου, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην θὰ διατηρήσωσιν ἀείποτε οἱ συνάδελφοί του.

«Τὰ Κερακιστικὰ Ἰακώβου Ρίζου τοῦ Νερουλοῦ. Βίος καὶ ἔργα Ἀλεξάνδρου Σούτσου, — ἡ δημοσιογραφία ἐν Ἑλλάδι, — Ἀπόπειρα ἐθνικοῦ θεάτρου ἐν Ἑλλάδι, — Περὶ μεταφράσεων καὶ μιμήσεων εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν, — ὁ Μακιαβέλης καὶ οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, — περὶ τῶν Συλλόγων καὶ τῆς προόδου τῶν φιλογολικῶν μελετῶν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδα, — Ὁ Ὀμῆρος κατὰ τὸν Μεσαιῶνα εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην—ἰδοὺ αἱ ἐπιγραφαὶ τινῶν ἐκ τῶν διατριβῶν τοῦ τῶν δημοσιευθεῖσιν εἰς τὰς ἐπετηρίδας τοῦ Συλλόγου. Συνενοῦμεναι ἤθελον ἀποτελέσει ὀγκῶδες βιβλίον. Οὐχὶ μικρύτερον ἢ ὀλιγώτερον ἀξιονόλου βιβλίον ἤθελον ἀποτελέσει αἱ ἀλλαχοῦ δημοσιευθεῖσαι. Κατὰ τὸ 1875 κατεχώρισεν εἰς τὰ «χρονικὰ τῆς Δουκερικῆς ἐταιρείας» ἐκτενὴ ἀνάλυσιν τῆς κωμωδίας ἡ Βαθυλωνία, εἰς τὸ περιοδικὸν le Monde Poétique ἔδωκε διατριβὰς περὶ τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ Κου Γεωργίου Δροσίνης καὶ ἄλλων ἔτι, προέταξε μελέτην ἀξιόλογον περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Βυλαωρίτου εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς ὑπὸ τοῦ Blancard γαλλικῆς μεταφράσεως τῶν ἔργων τοῦ Λευκαδίου ποιητοῦ. Προητοίμαζε δὲ παρμοίαν μελέτην καὶ περὶ Ζαλοκώστα, ὅπως προταχθῇ ἐπίσης τῆς μεταφράσεως τῶν ποιημάτων, τὴν ὁποίαν, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ J. Blancard φιλοπο-

νηθεῖσαν, ἐπεξεργάσθη καὶ ταύτην ἐξ ὁλοκλήρου ὁ Σαίντ-Ίλαίρ.

Κατὰ τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1878 συνέγραψε τὸν περὶ Ἑλλάδος τόμον εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Lamarre (Les pays étrangers à l' exposition). Τὸ βιβλίον τοῦτο, περιέχον λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ κυβερνήσεως, στατιστικῆς, γεωγραφίας κτλ., παριστᾷ πιστὴν εἰκόνα τῆς τότε καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐδίδετο οὕτως ἀφορμὴ ὅπως ἐξυπηρετήσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὠφελήθῃ προθύμως τῆς εὐκαιρίας. Ἐνθυμηθεῖσα τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1889 ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸ ἔργον ἀγωνοδίκου εἰς τὸ ἐπὶ τῶν βιβλίων τμήμα. Τὸ ἀνεδέχθη, καίτοι ὀφείλων νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς πασχούσης ὑγείας του, τὸ ἐξεπλήρωσε δὲ μετὰ τῆς συνήθους αὐταπαρνήσεως καὶ εὐσυνειδησίας. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις περιέλαβε τὸ ὄνομά του εἰς τὸν κατάλογον τῶν σκοπομένων προβιδοσμῶν εἰς τὸ τάγμα τοῦ Σωτῆρος, τοῦ ὁποίου ἔφερεν ἤδη τὸν χρυσοῦν σταυρόν, ἀλλ' ὁ θάνατος ἐπῆλθε προτοῦ λάβῃ τὸ νέον τοῦτο δαῖγμα τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

Κατὰ τὸ 1880 ἐξέδωκε γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κοραῖ περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν συμβάντων. Πρὸ τοῦτου εἶχε δημοσιευθῇ συλλογὴ τῶν ἀνεκδότων γαλλικῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κοραῖ πρὸς τὸν Chardon de la Rochette. Ὁ Egger καὶ ὁ Σαίντ-Ίλαίρ ἐγνωστοποίησαν διὰ συντόμου προοιμίου ὅτι τὴν συλλογὴν ταύτην εἶχε προετοιμάσῃ πρὸς δημοσίευσιν ὁ ἀποβιώσας Brunet de Presles, ἀλλ' οὐχ ἥττον ὁλοκλήρως τὴν φροντίδα τῆς ἐκδόσεως ἐκείνης εἶχεν ἀναλάβῃ ἀνωνύμως ὁ μετριοφρων μαρκήσιος.

Ἦθελαν ἐντελῶς ἀποσιωπήσῃ ἄλλας τινὰς δημοσιεύσεις του ἐὰν δὲν ἐθεώρουν ὡς καθήκον τὸ νὰ ἐκφράσω ἐνταῦθα τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν ἐπιδέξιν μεταφραστὴν ὅστις μὲ ἐτίμησε, συνδέσας τὸ ὄνομά του μετὰ τοῦ ὀνόματός μου, ὅπως καταστήσῃ γνωστὸν εἰς γαλλοὺς ἀναγνώστας τὰ διηγήματα εἰς τὰ ὁποῖα προσεθεσε τὴν χάριν τῆς γλώσσης του. Ἡ πρὸς τὸν συγγραφέα ἀδελφικὴ φιλία του ἐξηγεῖ τὴν προθυμίαν μετὰ τῆς ὁποίας συνεμερίσθη οὕτω μετ' ἐκείνου τὴν εὐθύνην τῶν ταπεινῶν ἔργων του.

Ἔπεται τὸ τέλος

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ.

